

Parkanon Historiaa!

Katsaus menneeseen aikaan
vanhojen kuvien ja selitysten
muodossa.

Miljardeja vuosia

Parkanon seudun kallioperän iäksi geologit laskevat noin kaksi miljardia eli 2 000 000 000 vuotta. Maan kuoren muodostumisesta on kulunut jo **3,5** miljardia vuotta.

Kyse on niin pitkästä ajasta, että sitä on vaikea käsittää. Sen rinnalla pitkäkin ihmisen ikä on kuin silmänräpäys. Pitkän ajan kuluessa maan kamara on kokenut suuria muutoksia rapautumisen ja monien jääkausien vaikutuksesta.

Vaikuttava lapinmaisema. Tämä Ancyclus-järven aikainen rantakivikko on säilynyt Isomäenvuorella.

Alkkianvuori nousi merestä

- Viimeisin jääkausi alkoi hellittää noin 10 000 vuotta sitten. Pohjois-Sata-kunta vapautui jääpeitteestä 9 700—9 500 vuotta sitten. Mannerjään alla maankuori oli painunut lommolle kuin vajaa rantapallo. Jäätikön sulassa veden pinta nousi korkealle, mutta myös maa alkoi kohota voimakkaasti. Tutkijain mukaan Itämeri patoutui noin 9 500 vuotta sitten ns. Ancylus-järveksi siten, että Billingenin salmen kynnyksessä Ruotsissa nousi maankohoamisen vaikutuksesta vedenpinnan yläpuolelle ja yhteys valtameriin katkesi.
- Ancylusjärven vesi peitti tienoot, mutta Alkkianvuori pohjois-Parkanossa oli veden pinnalla, samoin Eteläisten mäki Karttiperällä ja Isomäen vuori Hoseuksessa, viime mainitusta tosin vain vuoren laki. Kirkkokuori Isokankaalla oli vedenalainen kari. Muistona tuolta ajalta ovat 180-190 metriä merenpinnan yläpuolella havaittavat rantavallit, jotka erikoisen komeina näkyvät Isomäenvuorella. Jäätikön sulettua koivumetsät valtasivat Alkkianvuoren ja muutkin saaret.
- Noin 7500 vuotta sitten parkano oli noussut vedestä. Samaan aikaan Ancylusjärvelle muodostuneet Parkanon järvet merenlahdesta kuroutumalla. Monet suot, mm. Häädetkangas, syntyivät tänä aikana. Maan kohoaminen jatkuu yhä. Se on voimakkainta Pohjanlahden rannikolla.

Kosket hävisivät

Pappilankoski joskus ennen.

Linnanjärvi purkaa vetensä kapeista salmista ja pikku jänistä muodostuneen Kaitojen vetten läpi Viinikanjokeen ja edelleen

Parkanonjärveen. viinikanjoen niskalla olevan Käenkosken patoaminen vuonna 1957 johti siihen, että salmien paikalla olleet kosket hävisivät.

Käenkosken putouskorkeus on 13,5 metriä.

Alempana ovat rakentamattomat Kairoskoski, Haapasenkoski ja Viinikankoski, kunkin putouskorkeus 4—5 metriä.

Pappilan koski

Kaupungin keskustan tuntumassa yhtyvät Viinikanjokeen myös Vuorijärven ja Kirkkojärven vedet. Ne solisevat iloisesti Parkanon pääliikenneväylän, Parkanontien alitse idyllisessä Pappilankoskessa. Putouskorkeutta Kirkkojärvestä Parkanonjärveen on 24 metriä. Parkanonjärvestä vedet laskevat jyrkkärinteisessä laaksossa virtaavan Vääräjoen kautta Kyrösjärven Heittolanlahteen.

Nykyisinkin Pappilankoski vie vedet keskustaaajaman halki.

Kaupungin kaakkoiskulmalla olevat Liesjärvi ja Vahojärvi kuuluvat suurimman järven Aurejärven reittiin, joka yhtyy Ikaalisten puolella Vääräjokeen. Kaupungin länsilaidalla olevat pikkujärvet laskevat vetensä Kovesjärvestä alkavaa Kovesjokea pitkin Kyrösjärveen.

Messukallio — Kukkarokivi

Messukalliolla sanotaan pirun messunneen. Kukkaron muotoinen Kukkarokivi tunnetaan myös Sormikivenä. Korkeutta tällä pitäjän suurimmalla siirtolohkareella on 9 metriä

Monet tarinat liittyvät Kaitojen vetten rannalla oleviin Messukallioon ja kukkaron muotoiseen Kukkarokiveen, jota myös Sormikiveksi kutsutaan. Pirun tiedetään messunneen venekunnille tasalakisen kallion päällä, ja siitä kallio sai nimen Messukallio. Toisen tarinan mukaan messuaja oli pappi. Olipa miten oli tämä jyrkästi vedestä nouseva kallio ja läheinen Parkanon suurin siirtolohkare kannattaa nähdä.

Kiven järkäleellä on korkeutta yhdeksän metriä, ja sivuilla on pituutta 7, 8 ja 10 metriä.

Nuijasodan alipäällikön Antti Laurikaisen muistokivi.

Tämän kylän asukas, Talonpoika Antti Laurikainen Vaelsi joulukuulla 1596 Parkanon silloisen emäpitäjän Hämeenkyrön miesten kanssa ja heidän valitsemanaan Johtajana täältä Ilmajoelle.

Pyytämään ja Vaatimaan JAAKKO ILKKA
Tulemaan joukkoineen Ylä-satakuntaan Auttamaan Linnaleirien kukistamisessa.

Ilkka suostui vaatimukseen, Näin Laurikaisesta tuli vuosien 1596-97 NUIJASODASSA Yksi Ilkan alipäällikkö.

Parkano seura. 28.7.1985

Karjalaan jääneiden vainajien muistopatsas

Karjalaan jääneiden vainajien patsas. Siirtokarjalaisten vuonna 1957 pystyttämä patsas kirkkopihassa. Sankaripatsas. Vilho Aallon suunnittelema graniittinen sankaripatsas on pystytetty sankarihautausmaan kulmaan vuonna 1949. Hautausmaahan suunnitelmat laati arkkitehti V. Leiste'n. Hautojen muistokivilaaiat on tehty Nerkoon mustasta graniitista. Hautausmaalla on lisäksi mm. Kuru-laivan haaksirikossa vuonna 1929 hukkuneiden muistokivi sekä paroni Gustaf Wreden hautakivi.

Kirkkokadun miljö

- Kirkkokadun miljö on säilynyt suunnilleen entisellään sankaripatsaalle saakka, mutta siitä etelään on rakennuskanta saneerattu. Kadun miljö-seen lasketaan kirkon, hautausmaan, tapulin, hautausrakennuksen ja lainajyvästön ohella leipuri Nummisen talo, joka lienee keskustaajaman vanhin säilynyt asuinrakennus. Rakennus edustaa perinteistä rakennustapaa, ja rakennusmateriaalina on vuorattu hirsi. Kirkon seudun miljöeseen kuuluu myös Raiskion päärakennus, joka on yksikerroksinen ja alkujaan maalaistalon päärakennus. Rakennusmateriaali on vuorattu hirsi.

Graniittipatsas muistuttaa viime sotien sankareista

Kanan tila

- Kanan tila, (nyk. Virranhaara) mainitaan jo vuoden 1540 maakirjassa. Nykyisen suvun hallussa tila on ollut vuodesta 1621. Päärakennus on vuodelta 1870, mutta nykyiseen taitekattoiseen asuunsa se korotettiin vuonna 1927. Pihapiiriä jakaa vanha talli sekä väentupa, joka on sisustettu koti-museoksi. Pihan pohjoisreunalla on harmaakivinen karjarakennus, joka nykyisin toimii tallina. Viinikanjoen rantaan laskevilla pelloilla sijaitsee mm. riihirakennus. Vuonna 1987 päärakennus sai uuden ulkovuorauksen sekä aaltopeltikaton. Tilalla toimii nykyisin ratsastus- ja siitostalli.

*Vanha hautausrakennus kuuluu Kirkkokadun
miljööseen. Se on rakennettu vuonna 1916
G. Paaerin suunnitelmien mukaan.*

Vanha pappila

- Rantalanniemen pappila on entinen Rantalan torppa, joka ostettiin pitäjän apulaisen pappilaksi vuonna 1803. Uusrenessanssityylinen päärakennus on valmistunut vuonna 1901 Felix Frangin suunnitelmien mukaan. Ulkovuoraus on vuodelta 1903, yhtä vanha lienee kivinavetta. (purettu nykyään ja osa kivistä koristaa nykyistä toria.) Pakaritupa lienee päärakennusta vanhempi.
- **Viinikanjoen maisema**
- Viinikanjoen alavat rantaviljelmät ja joki koskineen muodostavat rauhallisen idyllin vastapainoksi harjulla sijaitsevalle keskustaajamalle. Perinteistä rakennustapaa edustava Mäkiviinikan tila sijaitsee joen itärinteessä. Jokirannassa on 1940-luvulla ruutukaavaan rakennettu Viinikan omakotialue Köhmölä, jossa taloja ympäröivät korkeat pensasaidat. Kasvillisuus saa varsinkin kesäisin koko alueen sulautumaan viihtyisään jokilaaksoon.
- **Pentti ja Kivelä**
- Pentin ja Kivelän talot ovat 1800-luvun alussa perustettuja uudistiloja. Vanhat asuinrakennukset ovat hyvin säilyneitä, mutta molempien tilojen pihapiiriin on rakennettu uudisrakennus. Tien varrella on Pentin vanha vilja-aitta.

Vanhantalon harakkamyly on vuodelta 1850.

Rakennuskantaan kuuluvat luhtiaitta ja kaksi vilja-aittaa 1800-luvulta, hyvin vanha paja sekä harakkamyly, joka on vuodelta 1850, ja jossa oli aikoinaan 12 siipeä. Pihan ulkoreunalle on rakennettu uudisrakennus.

Kylmäojan kiviholvisiltaan voi tutustua Alaskylässä.

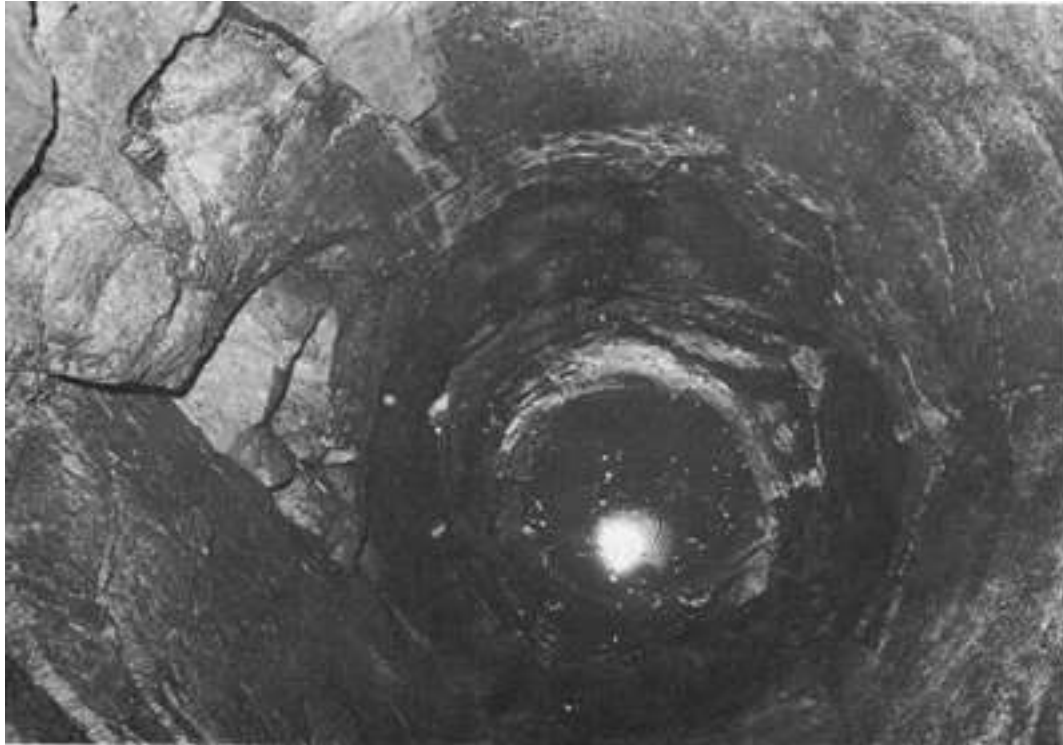
Parkanonjärven eteläpään kohdalla on ns. Kylmäojan monttu, jonka yli johtaa 1900-luvun alussa rakennettu kiviholvisilta. Silta jätettiin koskemattomaksi uuden valtatie rakentamisen yhteydessä, joten siihen voi tutustua laskeutumalla alas uuden tiepenkereen itäpuolelle.

Kovesjärven aitta on vuodelta 1777.

Kovesjärven tilalla on jalka-aitta, jossa on vuosiluku 1777.
Lähellä on muitakin vanhoja rakennuksia sekä tuulimyllyn jäännökset

Kovesjärven aitta ja kaivo

Kovesjärven vanha kaivo on tehty polttamalla kallioon.

Se lienee tekotavaltaan ainut koko maassa.

Vanhan päärakennuksen lähellä on harvinainen, kuusi metriä syvä kaivo, joka on tehty polttamalla kallioon todennäköisesti 1700-luvulla.

Parkano on vastakohtien pitäjä.

Kaupunkimaisen keskustaajaman ulkopuolelta löytää kiireettömän elämänrytmin. Hirvimäen talossa Hirviperällä on käytössä vanhanajan vinttikaivo.

Lainajyvästö kotiseutumuseona

Ylijäämäkivistä vuonna 1890 rakennettu lainajyvästö on ollut kotiseutumuseona vuodesta 1954.

Museossa on kahdessa kerroksessa yhteensä kahdeksan seinien toisistaan erottamaa näyttelyosastoa.

Alhaalla on seitsemän pientä huonetta ja ylhäällä yksi iso salimainen tila.

Alakerrassa ovat aiheittain nimetyt seuraavat osastot: vapaaherra Gustaf Wreden huone, parkanolainen kamari, parkanolainen tupa, maanviljelysosasto, miesten töiden osasto, naisten töiden osasto sekä pukujen ja luonnon muovaamien erikoisten puuesineiden osasto samassa.

Ylijäämäkivistä rakennettu lainajyvästö palvelee kotiseutumuseona.

Museon historiaa

- Yläsalin eteläpäättä hallitsee kirkko-osasto, jolle matalat seinät ja loivasti kohoava katto antavat kirkkomaisen vaikutelman. Sitä vielä korostaa päädyssä oleva pyörökaarinen ikkuna.
-
- Museon esineiden saamiseksi järjestettiin keräys kyläkunnittain. Kuhunkin kylään valittiin keräyspäällikkö, joka huolehti keräyksestä ja esineiden inventoinneista. Keräys tuottikin hyvän tuloksen. Suurehkojakin esinelahjoituksia saatiin.
-
- Wreden osaston erikoisuus on pieni, taidokkaasti punottu kori, joka on Kakolan vankien lahja paronin sisarelle, vankien ystävänä tunnetulle Mathilda Wredelle.

Heinosen sekajuna

Heinosen sekajunalla kuljetettiin ihmisiä ja tavaraa 1930- ja 1940-luvuilla.

Parkanolaisten liikkeiden tavarankannasta 1930- ja 1940-luvuilla huolehti autoilija Vilho Heinonen. Hän ajoi säännöllisesti Parkanon ja Porin väliä sekajunallaan, jossa oli pieni hytti ihmisille ja lisäksi tavaralava.

Kauppiaat toivat puutelistansa Heinoselle edellisenä iltana, sillä hän lähti matkalle aamulla kello 5.30 Porissa Heinonen kiersi kaikki tukkuliikkeet ja sopi siitä, että tavarat ovat paluumatkalle lähdettäessä valmiina.

Hänen kauttaan kulkivat myös liikkeiden rahälähetykset.

Hänen sekajunansa palasi Parkanoon illalla kello 17—18. Hän kuljetti tavaraa myös kuorma-autoilla.

Korpelan liike pitkäikäinen

- Entisinä aikoina kauppiaiden työpäivät olivat pitkiä ja rasittaviakin. Kaupat olivat auki kello 07—21, mutta sulkemisen jälkeenkin saattoi asiakkaita tulla takaoven kautta.
- Korpela kävi myymässä myös lähikuntien toreilla ja markkinoilla. Tavarat eivät olleet valmiiksi pakattuja kuten nykyisin, vaan ne piti punnita ja mitata kaupassa. Etenkin sokeritopan paloittelu oli suuritöistä.
- Leipää ja maitoa ei ennen myyty Parkanon kaupoissa ja mausteitakin hyvin vähän. Tärkeimpiä artikkeleita olivat amerikansilava, silli, paahtamaton kahvi, sokeri, jauhot, ryynit ja suolat.
- Samassa kaupassa myytiin myös öljyä, tervaa, köyttä, nahkaa, pietarilaisia silkkihuiveja ja englantilaisia kankaita. Kun kauppias osti asiakkailtaan nahkoja, kalaa, marjoja ja mahdollisesti muitakin luonnontuotteita ja kun kaikkia säilytettiin samassa liikkeessä, tuli kauppaan oma erikoinen tuoksu ja ilmapiiri, jota nykyisissä ilmastoiduissa marketeissa ei osaa edes kuvitella.
- Pitkäikäisin viime vuosisadalla perustetuista kaupoista oli Juho ja Emma Korpelan vuonna 1896 perustama kauppaliike, joka alunperin oli nykyisen Kirkkokadun varrella. Juho Korpela kuoli vuonna 1915, mutta puoliso ja lapset jatkoivat tarmokkaasti kaupanpitoa. Liike siirrettiin keskeiselle paikalle Parkanontien varteen.
- Liikkeen yhteydessä toimi vuodesta 1956 yksityinen linja-autoasema ja matkahuolto. Liiketoiminta kuitenkin supistui vuonna 1987, jolloin kiinteistöt myytiin Ahti-Rakennusosakeyhtiölle. Uusi omistaja aikoo rakentaa tontille uuden liiketalon.

Parkanon liikekeskustaa 1940—1950-lukujen vaihteessa.

Uusi yritys tehtiin vuonna 1917 paremmalla onnella. Kauppatoiminta alkoi kauppias Emil Lehdolta vuokratuissa tiloissa kesällä 1918. Sivumyymälät perustettiin miltei joka kylään. Vuonna 1928 rakennettiin oma toimitalo. Uusi liikerakennus rakennettiin vuonna 1961, sitä laajennettiin vuonna 1970 ja uudelleen 1980-luvun alussa. Liikkeen alueeseen liittyi 1970-luvun alkupuolella Kihniö ja myöhemmin Karvia, jolloin nimeksi tuli Osuuskauppa Satapirkka.

Liike-elämän historiaa

- Vuonna 1984 liike sulautui Pirkanmaan Osuuskauppaan. Liiketoiminta on viime aikoina keskittynyt S-Marketiin ja ravintolaan. Toinenkin osuustoiminnallinen kauppa, E-Osuuskunta Ekan tavara-talo T e n n a toimi samassa Emil Lehdon liiketalossa.
- Lehdon liiketalo varastoineen nimittäin siirtyi huutokaupassa vuonna 1935 Kulutusosuus-kuntien Keskusliiton nimiin. Liikkeen nimi alkuun oli Pohjois-Satakunnan Osuusliike i.l., sittemmin Osuusliike Satapohja.
- Liikkeellä oli alkuaikoina seitsemän sivumyymälää ja viisi jakamo. Tavaratalo ravintoloineen valmistui Parkanon keskusta vuonna 1963. Laajimmillaan liike työllisti yli 100 henkilöä. Nykyisin tavaratalossa on elintarvike- ja erikoistavaraosastot.
- Parkanon suurimpiin päivittäistavarakauppoihin kuuluu T - M e s t a r i n t o r i Ky.
- Liike aloitti Kankaanpäässä vuonna 1984, muutti Parkanoon vuonna 1986.
- Rauta- ja rakennustarvikealan erikoisliikkeistä mainittakoon Rakennustarvike Pekka Seppälä Ky. Liike on perustettu vuonna 1979.
- Liikelaitoksiin luetaan myös Parkanon apteekki, joka aloitti Ikaalisten apteekin haara apteekkina vuonna 1899, itsenäisenä apteekki on toiminut vuodesta 1918. Apteekilla oli oma toimitalo Parkanon keskustassa Virranhaaran tilaa vastapäätä vuoteen 1962, jolloin se muutti nykyiseen Parkanon Säästötaloon.

*Parkanon liikekeskusta 1980-luvun
puolivälissä.*

Parkanon Säästöpankki.

Säästöpankki toimi 1920-luvulla

Lehtolan kiinteistössä ennen oman talon valmistumista.

Vanhin on Parkanon Säästöpankki, jonka perustamisesta päätettiin kuntakokouksessa joulukuussa 1883. Senaatti vahvisti pankin säännöt vuonna 1885, mutta pankin toiminta pääsi käyntiin vasta tammikuussa 1887. Pankkia pidettiin aluksi johtomiesten kodeissa, myöhemmin vuokratiloissa, mm. Päivölässä.

Oma talo kirkonkylän keskustaan valmistui vuonna 1929. Kihniössä avattiin sivukonttori vuonna 1938.

Sivukylien pankkiasioita hoitamaan hankittiin pankkiauto ensimmäiseksi koko maassa vuonna 1954.

Uusi liiketalo Parkanon Säästötalo valmistui vuonna 1962. Tällöin valmistuneeseen pankkisaliin saatiin tuntuva laajennus vuonna 1972, jolloin valmistui Parkanon Säästökulma Oy:n liiketalo.

Säästöpankin toiminnan johtaja

- Säästöpankin toimitusjohtajana oli pitkään, vuodet 1926—1967 maisteri Martti Tuisku. Pitkän uransa nojalla hän on luonnehtinut pankinjohtajan työtä siten, että ensiksi hänen tulee olla talousmies, toiseksi lakimies, kolmanneksi lääkäri ja neljänneksi pappi.

Seuratalo Päivölä 1920-luvulla.

rakennukset siirtyivät kunnalle, jonka toimisto ja kantakirjasto olivat talossa.

Juhlasalin näyttämönä oli taiteilija G. Paaerin maalaama esirippu, joka kuvasi Sammon ryöstöä. Esirippu on nykyään Parkanon museossa.

Uudempien rakennusten viereen häiritsevästi jäänyt Päivölä purettiin vuonna 1971. Seurakuntatalo valmistui kirkon länsipuolelle vuonna 1973. Talossa on salin ja kahvion lisäksi päiväkerhotiloja. Vuonna 1981 valmistui talon laajennus, jossa on kirkkoherran virasto, taloustoimiston tiloja ja päiväkerhotiloja.

Metsäntutkimusta vuodesta 1961

Metsäntutkimusaseman laboratorio, joka sai lisätilaa laajennuksesta.

Metsäntutkimuslaitoksen Parkanon tutkimusaseman alkuna pidetään Karvian varavankilan lakkauttamista vuonna 1960. Varavankilalle kuuluneista alueista noin 2.400 hehtaaria luovutettiin metsäntutkimuslaitokselle tutkimustoimintaan. Laitoksella oli ennestään vuonna 1925 muodostetun Pohjankankaan kokeilualueen rippeitä. Kun alueeseen liitettiin lisäksi entiseen Karvian hoitoalueeseen kuuluneita valtion maita, nousi kokeilualueen koko pinta-ala 4.023 hehtaariin. Tästä 1970 hehtaaria on Parkanon alueella.

Tutkimusaseman toiminta käynnistyi metsäkoeasemana kesällä 1961.

- Samana kesänä perustettiin ensimmäiset kenttäkokeet Alkkiaan, jossa myös toimisto sijaitsi alussa. Vuonna 1965 toimisto siirrettiin vuokratiloihin Parkanon keskustaan, ja vuonna 1975 päästiin Parkanoon rakennettuihin omiin tiloihin.
- Alkkiaan ja Häädetjärvelle on perustettu kaikkiaan lähes 20.000 koeruutua, joiden pinta-ala yhteensä on noin 800 hehtaaria. Kokeiden tuloksista on julkaistu toistasataa tieteellistä raporttia. Koealueille on ominaista soiden runsaus. Asemalla painottuukin suontutkimus.
- Keskeisenä tehtävänä on soiden metsätaloudellisen käytön edistäminen. Tärkeimpiä tutkimusaiheita ovat suometsien perustaminen ja hoito, vanhojen ojitusalueiden uudistaminen sekä lannoitus-, maanparannus- ja energiametsätutkimukset. Metsänhoidon alalla on keskeistä taimitarha- ja uudistamistutkimukset, eri ikäiset metsät sekä ilman epäpuhtauksien haitat ja niiden torjunta.
- Tutkimusaseman tilat kaksinkertaistuivat vuonna 1991, jolloin valmistui tutkimusaseman laajennus ja vanhan osan perusparannus. Huoneistoalaa on tutkimusasemalla kaikkiaan noin 2.000 neliometriä. Tutkijoiden määränkin piti kaksinkertaistua kuudesta kahteentoista, mutta toistaiseksi tutkijoiden vakansseja on saatu vain seitsemän.
- Uusina tutkimusaloina ovat tulleet ohjelmaan maantutkimus, metsänsuojelu ja tuotostutkimus. Jatkossa tutkimus painottuu yhä enemmän ravinnefysiologiaan ja »metsälääketieteeseen». Tutkimusasemalta johdetaan mm. Länsi-Suomen metsien terveydentilaprojektia. Painoa pannaan myös automaattiseen tietojen käsittelyyn ja kemiaan. Samalla erikoistuminen ja korkeampi koulutustaso korostuvat.

Hevoskierto, »tappurin hiulu»

***Kuoppasalmen tilalla on säilynyt puimakoneen
Hevoskierto, »tappurin hiulu»***

Hyppyrimaa, oli naru, jonka päissä
olevat painot vetivät suoraksi.
Sateen sattuessa ja puhdetöiden
välissäkin vanhassa tuvassa mitattiin
älyä, muistia ja kekseliäisyyttä
arvoitusten, sananlaskujen ja
sisäleikkien avulla. Niskanuoran,
väkikartun, kissanhännän tai
sormikoukun vedossa tai suolan
punninnassa voimat testattiin.
Kansantanhujakin kokeiltiin.
Piirileikki oli ylivoimaisesti suosituin.
Lukematon määrä piirileikkilauluja
kuin kumpusi nuorten muistista...

Tiilentekoa Laadun tilalla 1920-luvulla.

Parkanon paroni

Perimä viittaa Elimäen neljänneksen vapaaherrakuntaan, johon suku sai omistuksen kun kaukainen esi-isä Henrik Wrede pelasti kuningas Kaarle IX:n hengen antamalla tälle hevosensa Kirkholman taistelussa vuonna 1605. Henrik Wrede itse sai surmansa.

Gustaf Wreden aateluus sinänsä ja suku varmaan herättivät kunnioitusta rahvaassa, olihan hänen isänsä Vaasan läänin maaherra, veli senaattorina, toinen metsähallituksen ylijohantajana. Kenties kaikista tunnetuin oli sisar Mathilda Wrede, vankien ystävä.

Parkanon paroni oli kansanomainen aatelmies

Hurtti-Ukkoko?

- Eniten kuitenkin kiinnitti huomiota paronin erikoisuus, originelliys. Se esiintyi joskus poikamaisena kujeilunhaluna, joskus itsensä jopa toistenkin leikillisenä kiusaamisena. Hän lienee omaksunut tietoisesti spartalaisen elämänfilosofian, johon kuuluu äärimmäinen yksinkertaisuus ja vaatimattomuus, sotilastaitojen harjoittaminen ja ihannoiti sekä voimakas isänmaallisuus. Nämä seikat korostuivat joskus niin, että häntä pidettiin ehkä hassuna, mutta siitä ei ollut kysymys.
-
- Yksinkertaisuus ilmeni paronin pukeutumisessa. Hän käytti yksinkertaisia sarkavaatteita sekä pieksuja ja kulki tuohikontti selässä. Parta oli pitkä ja tuuhea, ja sen puhtauskin lienee ollut niin ja näin. Hän halveksui juhlavaatteita, kutsui niitä »keikarinvaatteiksi». Sotilastaitoja paroni harjoitti suojeluskunnassa. Iäkkäänä miehenäkin hän otti innokkaasti osaa suojeluskunnan harjoituksiin ja kertoi juttujaan kuin Hurtti-Ukko. Hänellä oli erikoislupa käyttää suojeluskunnan pukua milloin halusi. Isän-maallisuus ilmeni myös siten, että hän kirjoitti voimakkaita kirjoituksia lapuanliikkeen lehtiin Sinimustaan ja Fascistiin ja oli kesällä 1931 Fascisti-lehden päätoimittajana.

Ponttoolla kova kuri

- Käytännön toimissaan paroni ei kuitenkaan ollut niin jyrkkä kuin kirjoituksissaan, vaan hän kohteli kaikkia tasapuolisesti. Gustaf Wrede perheineen muutti Parkanoon vuonna 1893 Hyrynsalmelta, jossa hän oli ollut metsänhoitajana. Hänen kautenaan toteutettiin metsätöissä monia uudistuksia. Painavat ja jäykät sukset korvattiin keveämmillä, ja pieksutkin saivat paremman mallin. Paroni teetti paljon metsäteitä. Hän ei tupakoinut eikä sietänyt väkijuomia. Niinpä tukki ponttoolla oli kova kuri: siellä ei saanut juopotella, kiroilla eikä puhua muitakaan sopimattomia.
-
- Paroni ihannoi vastoinkäymisiä ja järjesti niitä omalaatuisella tavalla itselleen ja muille. Halkovaja oli Paroninkosken toisella puolella. Sinne piti taiteilla paria lankkua pitkin. Metsäylioppilaiden kanssa hän keräsi kuivia käpyjä tasaiselle kalliolle ja menen itse edellä määräsi kaikki tanssimaan käpyjen päälle paljain jaloin. Muuten hän ei tanssia harrastanutkaan. Erään kerran paroni pyysi puita kyselemään tulleen miehen paini-kaverikseen ja paini hänen kanssaan koko päivän. Paroni saattoi kävelyttää puun tarvitsijaa metsässä koko päivän, mutta antoi sitten puut aivan läheltä. Joskus hän kannatti itseään metsässä tekeytyen sairaaksi.

Uittomiesten pääsykoe

- Rappeutumisen tunnusmerkit paroni määritteli seuraavasti: makeaa syö, koreaa kantaa ja lähelle tekee tarpeensa. Eräänä keväänä paroni järjesti erikoisen pääsykokeen. Hän ilmoitti Onkilammin taloon kokoontuneille uittomiehille, ettei voi kaikkia ottaa, joten tarvitaan pääsykoe. Paroni pani uittokeksin talon nurkkaan silmiensä korkeudelle ja sanoi, että uitto- mies on se, joka ylittää riman koskematta. Muutamia nuoret miehet ylittivät riman riisuttuaan saappaat. Paroni sanoi kuitenkin, etteivät nämä vielä riitä. Hän laski rimaa ja hyppyytti taas miehiä, mutta sittenkään ylittäneitä ei ollut riittävästi. Hän laski rimaa vähän kerrallaan, hyppyytti miehiä puoli päivää ja otti lopulta kaikki uittoon.
-
- Paroni osti Parkanosta Korkomäen tilan. Myöhemmin perhe rakennutti paronittaren piirustusten mukaan Louhilinnan, jossa oli erikoisuutena karjalaisia piirteitä ja katolla torni, josta paronitar katseli tähtiä. Paroninkosken lähelle, osaksi sen päälle rakennettiin palvelijain asuintalo Koskenkohina.

Erikoinen vapaaherratar

- Perheessä oli kaksi tyttäretä Eleonora Sofia Mathilda (Nooni) ja Margaretha Johanna Magdalena (Greetta), jotka kuolivat naimattomina.
- Parkanossa syntynyt poika Rabbe Carl Gustaf meni Amerikkaan ja kuoli liikenneonnettomuudessa 25-vuotiaana poikamiehenä vuonna 1926. Paronitar Wrede kuoli vuonna 1928.
- Paroni Gustaf Wrede jäi eläkkeelle aluemetsänhoitajan virasta vuonna 1918. Hän kuoli vuonna 1939. Paroni oli toivonut, että mikäli kirkko-laki sallii, hänet haudattaisiin yöllä vain lähimpien läsnäollessa. Haudalle ei saisi laittaa mitään katkaistuja kukkia eikä pystyttää koristeltua kiveä. Toivomus ei kuitenkaan toteutunut. Hautajaiset olivat suuret ja kukkakumpu komea. Haudalle on pystytetty melko suuri karkeaksi jätetty muistokivi.

Paronin ja paronittaren viimeinen leposija.

Paronitar Wendla

- Paronitar Wendla Eleonora (Venny), os. Munsterhjelm, joka muuten oli paronin pikkuserkku, oli myös hyvin erikoinen. Hän eristäytyi omaan huoneeseensa, jonne paroni ja tyttäret pääsivät käymään vain kahdesti vuodessa, jouluna ja juhannuksena. Rabbe-poika pääsi kuitenkin vapaasti. Uskollinen palvelija Pikku-Alinakaan ei saanut tulla huoneeseen, vaan ruoka oli jätettävä viereiseen huoneeseen, josta paronitar haki sen itse.
-
- Paronitar ei käynyt juuri missään, mutta kerran hänen nähtiin menneen Lehdon kauppaan. Ennen kaupan oven avaamista oven ripa täytyi pyyhkiä rätillä. Varotoimi johtui bakteerien pelosta.